

OD REDAKCJI

Chcieliśmy najpierw poinformować Czytelników, że przewidujemy stopniowe przejście publikacji naszego Biuletynu na formę elektroniczną, zaczynając od równoległej publikacji internetowej niedawnych numerów pod adresem www.prognozy.pan.pl lub www.czasopisma.pan.pl

W numerze bieżącym przedstawiamy Czytelnikom raport prognostyczny Zespołu Młodych Naukowców przy Komitecie Prognoz „Polska 2000 Plus” zatytułowany *Polska w 2050 r. Wyzwania na drodze do przyspieszenia* i przedstawiający analizę szans rozwojowych Polski na tle Europy i świata – tak, jak widzianych przez młodzież.

Autorzy odnotowują, że Polska coraz częściej jest charakteryzowana jako kraj wysokorozwinięty, jednakże istnieje szereg wyzwań mogących zepchnąć ją z obranej ścieżki rozwoju. Z tego powodu zasadnym jest analizowanie scenariuszy przyszłości. Badanie uwarunkowań wskazuje, że w wielu przypadkach mogą pojawić się istotne zagrożenia. Zalicza się do nich m.in. niekorzystną sytuację demograficzną oraz strukturę polskiej gospodarki (np. mało wydolne rolnictwo, niski udział sektora high-tech, itp.).

Ponadto ważnym czynnikiem określającym pozycję kraju jest otoczenie zewnętrzne, zwłaszcza członkostwo w Unii Europejskiej. Jest ono istotne ze względu na trudną sytuację polityczną i gospodarczą, zwłaszcza w strefie euro. Dlatego też, wszystkie przedstawione scenariusze rozwoju Unii Europejskiej zakładają, że najbliższe czterdziestolecie będzie okresem spadku znaczenia Europy na rynkach światowych. Ewolucja Unii Europejskiej będzie zależeć m.in. od poziomu rozszerzenia integracji, oficjalnego wprowadzenia wielu prędkości współpracy oraz skłonności do jej pogłębiania.

Polska powinna dostosowywać swoją politykę do działań podejmowanych w Europie. Jednakże wiele inicjatyw jest niezależnych od sytuacji międzynarodowej. Pierwszoplanowym działaniem jest zdefiniowanie, w polskich warunkach, pojęcia rozwój i na tej podstawie zbudowanie jego długoterminowej wizji. Chodzi tu przede wszystkim o określenie warunków sprzyjających koniunkturze. Należą do nich m.in. zmiany kulturowe i edukacyjne zmierzające do: zwiększenia aktywności Polaków, proinnowacyjnego podejścia do świata, wzrostu możliwości pracy zespołowej, a zwłaszcza do wypracowania nawyku uczenia się przez całe życie.

Opracowanie Zespołu Młodych Naukowców jest dogłębne i bardzo ciekawe – np. w swej analizie scenariuszy rozwoju sytuacji Unii Europejskiej – a także wyciąga bardzo słuszne wnioski, jak np. „zasadnym wydaje się uznanie za cel trwałego osiągnięcia pozycji kraju wysokorozwiniętego (...). Należy przez to rozumieć przede wszystkim stabilny rozwój gospodarczy oraz osiągnięcie wysokiej jakości życia przez obywateli. Wymaga to holistycznego podejścia do rozwoju, biorącego pod uwagę nie tylko czynniki gospodarcze, ale również społeczne i kulturowe”.

Jednakże młodzież, chociaż stara się myśleć samodzielnie, innowacyjnie i kreatywnie, pozostaje jednak pod wpływem myślenia „poprawnego politycznie”. Przykładem tej poprawności politycznej jest powtarzanie błędnej diagnozy, że „Problemu tego” (problemu innowacyjności) „nie rozwiąże się poprzez zwiększanie nakładów budżetowych na naukę”, podczas gdy zwiększenie nakładów budżetowych na naukę jest warunkiem koniecznym, chociaż oczywiście nie warunkiem wystarczającym poprawy innowacyjności w Polsce. Bowiem poziom finansowania budżetowego nauki w Polsce spadł już tak nisko, że nie starcza on na uczestnictwo studentów starszych lat w badaniach, zatem bez jego zwiększenia nie może być mowy o poprawie innowacyjności – chociaż oczywiście samo zwiększenie finansowania nie wystarczy. Ci z nas, którzy nabrali w swym doświadczeniu odpowiedniego dystansu do myślenia „politycznie poprawnego”, muszą zatem pomóc młodzieży w poszukiwaniu „mniej prawomyślnych” interpretacji faktów.

Słuszna i poprawna jest diagnoza młodzieży, że sytuacja rozwojowa Polski zależeć będzie głównie od sytuacji rozwojowej Europy, i że w strategicznym, długoterminowym interesie Polski jest pogłębienie integracji Unii Europejskiej i jej ogólne wzmocnienie. Słuszne jest także stwierdzenie, że polska polityka wobec Unii Europejskiej powinna być aktywna, ale też zróżnicowana w zależności od rozwoju wypadków (jak np. w kwestii akcesji do strefy euro). Ale brak jest wyraźnej analizy, jakie to decyzje i priorytety rozwojowe powinny być zharmonizowane z polityką Unii, a jakie powinny pozostać wewnętrzną sprawą Polski, a nawet, w jakich to kwestiach powinniśmy się spodziewać, że „dobre rady” sąsiadów z Unii czy korporacji międzynarodowych będą służyć ich własnym, nie polskim interesom (a do takich „dobrych rad” należy właśnie cytowana wyżej opinia o finansowaniu budżetowym nauki, pochodząca faktycznie od międzynarodowych korporacji doradczych).

Natomiast fakty dotyczące wewnętrznej sytuacji Polski pozwalają na znacznie dalej idące wnioski, niż prognozowane w raporcie Zespołu Młodych Naukowców. Ich analiza rynku pracy nie dostrzega jednego megatrendu i jednego narastającego konfliktu. Na całym świecie obserwowany jest *megatrend upowszechnienia szkolnictwa wyższego*; jest on

także szczególnie silny w Polsce, że swymi wszystkimi pozytywnymi i negatywnymi skutkami; a do tych negatywnych skutków należy brak (i praktyczna niemożliwość, z uwagi na nieuchronne ok. pięcioletnie opóźnienie w kształceniu absolwentów) dostosowania podaży kierunków wykształcenia wyższego do potrzeb rynku pracy. Zatem poprawnie diagnozowane jest przez raport młodzieży zagrożenie bezrobocia i wykluczenia społecznego; ale raport ten nie dostrzega głębi tego zagadnienia, gdyż zagrożenie to dotyka już dzisiaj także młodzieży z wyższym wykształceniem. Raport nie zauważa przy tym wcale narastającego *konfliktu prekariatu* (zob. dział *Ze świata* tego numeru), zagrożenia nietrwałości zatrudnienia młodzieży i problemów stąd wynikających. Tymczasem tradycyjne pocieszenie, że osoby, tracące pracę w przemyśle na skutek jego automatyzacji lub przeniesienia do krajów o tańszej sile roboczej, znajdują zatrudnienie w usługach, okazało się złudne, gdyż praca w usługach okazała się bardzo nietrwała. Młodzież, w tym dobrze wykształcona, która nie znajduje trwałego zatrudnienia, odkłada zakładanie rodziny, posiadanie dzieci, nie zapewnia bezpieczeństwa spłat kredytów bankowych i emigruje w poszukiwaniu zatrudnienia. Zjawisko to jest szczególnie silne w Polsce i przyczynia się w zasadniczym do stopniu do pogorszenia trendów demograficznych na obszarze Polski. Tak więc jednym z obszarów, w których Polska powinna określić swą własną, wewnętrzną politykę (np. w dziedzinie prawa pracy), jest konflikt prekariatu i jego wpływ na procesy demograficzne.

Kamil Zubelewicz w artykule *Przebudowa środków sektora finansów publicznych w Polsce* wyraża opinię, że obecna struktura dochodów sektora finansów publicznych bazuje na wysokim obciążeniu pracy i skomplikowanym systemie podatkowym obejmującym wiele podmiotów. Mimo to deficyt sektora ulega stałemu powiększeniu. W związku z powyższym proponuje się: zmniejszenie liczby podatników VAT, objęcie małych podatników wyłącznie obciążeniami kwotowymi, połączenie i obniżenie wszystkich danin obciążających pracę oraz wprowadzenie składek od przychodu dużych podatników. Dzięki temu można by połączyć administrację skarbowe Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i Ministerstwa Finansów oraz zagwarantować dochody własne jednostkom samorządu terytorialnego. Wzrost zatrudnienia generujący PKB umożliwiłby zmniejszenie deficytu sektora finansów publicznych.

Adam Szostkiewicz w artykule *Stosunki państwo-Kościół w dwudziestoleciu III RP i w perspektywie następnych dekad* przedstawia opinię, że relacje kościelno-państwowe po 1989 r. były efektem przyjętej przez nowe demokratyczne elity koncepcji niekonfliktowej koegzystencji z Kościołem i restytucji jego materialnej bazy. Katolicyzm polski umocnił swą pozycję instytucjonalną i pozostał, mimo pewnych wahań, zna-

czącą siłą wpływu społecznego i politycznego. Nadal wywiera przemożny wpływ kulturowy. Z drugiej strony postępują oddolne przejawy sekularyzacji towarzyszące w Europie systemowi demokratycznemu i mechanizmom rynkowym. Autor twierdzi, że w perspektywie nadchodzących dekad nie należy się spodziewać radykalnej zmiany tego paradygmatu. Jednakże kwestią otwartą, której autor nie przesądza, jest pytanie, w jakim stopniu nowe pokolenia Polaków będą nadal akceptować dominującą, hieratyczną postawę „Kościoła walki”, zaś w jakim stopniu właśnie ta postawa spowoduje reakcje sekularyzacji wśród młodzieży.

Adam Oleksiuk w artykule *Strategia „Energia 2020” w procesie konsultacji społecznych na tle ekonomicznych wyzwań Unii Europejskiej* odnosi się do dokumentu „W kierunku nowej strategii energetycznej dla Europy 2011-2020”, którym 7 maja 2010 Komisja Europejska zainicjowała konsultacje społeczne. 10 listopada 2010 r. KE przedstawiła nową strategię dotyczącą konkurencyjnej, zrównoważonej i bezpiecznej energii. Zaprezentowano priorytety w zakresie energii na najbliższe dziesięć lat i przedstawiono działania, które należy podjąć w celu osiągnięcia oszczędności energii, utworzenia rynku o konkurencyjnych cenach i „pewnych” dostawach, wzmocnienia przywództwa technologicznego i skutecznych negocjacji z partnerami międzynarodowymi. Artykuł przedstawia opinie autora, co do prezentowanych propozycji KE. W artykule zarysowano wstępne zapisy projektu SRK do 2020 r., jak również omówiono elementy strategii Europa 2020, które obejmują „inicjatywę flagową” na rzecz promowania „efektywnej surowcowo Europy”. W artykule odniesiono się także do procesu konsultacji społecznych, mającego na celu przygotowanie ostatecznej wersji Strategii Energia 2020. W artykule szczegółowo omówiono pięć priorytetów strategii, którymi są innowacje technologiczne, nowoczesny, zintegrowany system energetyczny, dążenie do systemu energii niskowęglowej, silna i skoordynowana zewnętrzna polityka energetyczna, ochrona obywateli UE. Strategia jest oceniana jako potrzebna UE, powstaje jednak pytanie o możliwości jej sfinansowania szczególnie w uboższych krajach Unii.

Publikujemy też list współpracującego z Komitetem Prognoz „Polska 2000 Plus” Stowarzyszenia „Forum Społeczeństwo Informacyjne Trwałego Rozwoju” do Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego w kwestii tworzenia informacyjnych podstaw polityki i gospodarki trwałego rozwoju (*sustainable development*) dla polskiej, europejskiej i światowej społeczności.

Przedstawiamy też krótką notkę o bardzo ciekawej książce Zdzisława Sadowskiego *Przez ciekawe czasy – rozmowy z Pawłem Kozłowskim o życiu, ludziach i zdarzeniach*.

Numer kończą wiadomości *Ze świata*, dotyczące myślenia o przyszłości (zwiększenie niepewności rozwojowej świata, wyłonienie się problemu prekariatu, osiągnięcia nauki światowej w zakresie opóźniania niekorzystnych skutków starzenia się, interpretacji sygnałów elektromagnetycznych mózgu, identyfikacji genów odpowiedzialnych za poczucie szczęścia, etc.), *Kronika* działań Komitetu Prognoz „Polska 2000 Plus” w drugim półroczu 2011 roku oraz informacja o najnowszych wydawnictwach Komitetu.

Zespół Redakcyjny